

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN AİLELERİN EĞİTİME KATILIMI HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ****Atilla KURUN**

Müdür Yardımcısı, Canik Başalan Cumhuriyet Ortaokulu, Samsun, Türkiye, ORCID: 0009-0006-9267-6201

Berat Bilgin UYANIK

Müdür Yardımcısı, Çarşamba Belediyesi Özel Eğitim Uygulama Okulu, Samsun, Türkiye, ORCID: 0009-0009-3382-1108

Ercan Ali ÖZDEMİR

Müdür, Bülent Çavuşoğlu Anadolu Lisesi, Samsun, Türkiye, ORCID: 0009-0001-3325-8556

Muhammet İLERİ

Müdür, Çarşamba Belediyesi özel eğitim uygulama okulu, Samsun, Türkiye, ORCID: 0009-0008-7135-9383

Salim KATIPOĞLU

Müdür Yardımcısı, İlkadım Şehit Cengiz Topel İlkokulu, Samsun, Türkiye, ORCID: 0009-0000-4196-4998

Özet

Eğitime aile katılımı, öğrencilerin başarısını artırma ve okul deneyimlerini geliştirme açısından son derece önemlidir. Aileler, çocuklarının eğitimine destek olmak için okullarla işbirliği içinde olmalıdır. Bu, öğrencilerin motivasyonunu artırır, okulda daha iyi performans göstermelerine yardımcı olur ve aynı zamanda aile-okul ilişkilerini güçlendirir. Psikolojik danışmanların, ailelerin eğitime katılımı hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma tekniklerinden olgubilim desende planlanmıştır. Araştırma çalışma grubunu 10 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırma verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından geliştirilen 5 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. İçerik analizi yoluyla çözümlenen ve anlamlı hale getirilen verilere göre ailelerin eğitim sürecinde yaşanan sorunların başında aile ilgisizliği gelmektedir. Ailelerin eğitim sürecine katılımına yeterince motive olmadığı, yoğunluktan dolayı aile bilgilendirmeleri ve eğitimlerinin yapılmadığı, öğretmenlerin ailelerin eğitime katılması konusunda deneyimsizliğine bağlı olarak kendilerini yeterli görmedikleri ve ailelerin katılım sürecinin iyileştirilmesi için en fazla önerilen görüş aile eğitimleri düzenlenmesi şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, psikolojik danışman, öğretmen görüşü

Giriş

Aile, toplumların temel birimidir ve evrensel bir sosyal kurum olarak kabul edilir. Bu önemli sosyal kurum, bireylerin en derin ve köklü özelliklerine dayanan, kısmen organik nitelikte bir evrensel değere sahiptir. Bu bağlamda, aile, insanların toplumsal yapıdaki yerini belirleyen ve sosyal düzenin işleyişine önemli bir katkıda bulunan kilit bir kurumdur (Kıncal, 1993). Ailenin rolü, sadece bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmaz, aynı zamanda çocuklara gelecekteki aile içinde alacakları rolü, ulaşacakları sosyal mevkii, kendilerinden beklenen davranışları, becerileri, yetenekleri, milli kültürleri oluşturan değerleri ve inançları öğretmekle de ilgili bir sorumluluk taşır (Ergün, 1994). Aile, toplumun en küçük birimi olarak çocukların gelişim sürecinde kilit bir rol oynamaktadır. Celep'e (2008) göre,

çocuklar genellikle ilköğrenim deneyimlerini aile içinde kazanır ve bu deneyimler, çocukların okuldaki tutumlarına ve davranışlarına yansır. Bu nedenle, ailelerin ve okulların etkili iletişimi ve araştırmacıların aile yapısına dair veri toplaması, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimine katkıda bulunmak için önemlidir.

Ailede başlayan eğitim süreci, çocukların öğrendiklerini içselleştirip kullanabilmelerine olanak tanır. Aile katılımı, çocukların yeteneklerini ortaya çıkarmalarına ve mevcut yeteneklerini geliştirmelerine katkıda bulunabilir (Bempechat, 2000). Çocuğun eğitimi, hem okulda hem de ailede devam eder. Her iki yapı, birbirini tamamlayarak çocuğun eğitiminde bütünlük oluşturur. Bu nedenle, okulun ve ailenin amaçları arasında uyumun sağlanması, işbirliğinin geliştirilmesi önemlidir. Bu işbirliği, öğrencinin başarılı bir eğitim almasında etkili olabilir. Ancak, aile ve okul arasındaki amaçların uyumlu olması ve birbirini tamamlaması gerekmektedir (Özmen, 1999).

Grolnick ve Slowiaczek (1994) tarafından yapılan bir tanıma göre, aile katılımı çocuklara kaynak ayırma ve eğitime yapılan yatırım olarak ifade edilebilir. Larocque, Kleiman ve Darling (2011) ise aile katılımını, ailelerin çocuklarının eğitimini destekleyici faaliyet ve etkinliklerde bulunması olarak tanımlamıştır. Hoover-Dempsey ve Sandler (1997) tarafından yapılan bir çalışmada, ailelerin okul ve evdeki etkinliklere katıldıkları ve bu nedenle aile katılımının okul ve ev temelli olarak ikiye ayrıldığı belirtilmiştir. Ev temelli katılım, ailenin çocukla evde yaptığı etkinlikleri içerirken, okul temelli katılım daha çok aile ve okul iş birliğiyle yapılan etkinlikleri kapsar.

Ailelerin iş birliğine ikna edilmesi ve çocukların başarılarına katkı sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi önemlidir. Aile katılımının, çocukların eğitim süreçlerini olumlu yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle, aileleriyle etkileşim içinde olduğunu hissederek çocuklar, yardım isteme konusunda daha rahat davranabilirler (Gonzalez-Deltas ve ark., 2005). Çocukların aileleri tarafından eğitimin faydaları konusunda motive edici ve bilgilendirici eğitimler alması, içsel motivasyonlarını artırarak başarıya odaklanmalarına yardımcı olabilir. Ailelerin konferanslara katılımı ve ders dışı etkinlikleri desteklemesi, çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayabilir (Spera, 2005). Bu noktadan yola çıkan bu araştırma ile psikolojik danışmanların ailelerin eğitime katılımı hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada, psikolojik danışmanların ailelerin eğitime katılımıyla ilgili görüşlerini değerlendirmek için "olgubilim" deseni kullanılmıştır. Bu desen, deneyimleri olan bireylerin perspektiflerine odaklanarak derinlemesine görüşler elde etmeyi amaçlar (Büyüköztürk vd., 2014).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, Samsun İli Canik ilçesindeki ilkokullarda görevli 10 psikolojik danışman çalışma grubunu oluşturmak için amaçsal örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Bu yöntemle, araştırmanın hedeflerine uygun deneyime sahip olan uzmanların seçilmesi sağlanır (Büyüköztürk vd., 2014).

Veri Toplama Aracı

Araştırmacılar, eğitsel tanılama sürecine yönelik psikolojik danışman görüşlerini anlamak için geliştirdikleri 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmıştır. Bu form, literatür incelemeleri ve uzman görüşlerine dayanarak tasarlanmıştır. Soruların içeriği ve sıralaması, konunun detaylı incelenmesini ve derin veri analizini amaçlayarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

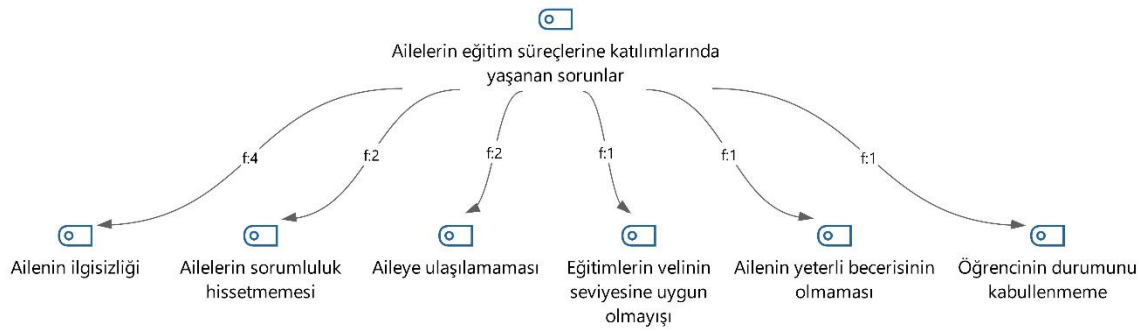
Araştırmada, verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, metinleri belirli kurallarla kodlayarak kelimeleri daha küçük kategorilere özetler (Büyüköztürk vd., 2014). Veriler bu yöntemle kodlanmış, sınıflandırılmış ve okuyucuya anlaşılır bir şekilde sunulmuştur. MAXQDA programı veri analizi ve grafik oluşturma süreçlerinde kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmaya ait bulgulara yer verilmiştir.

Velilerin Eğitim Sürecine Katılımında Yaşanan Sorunlara Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu olan “Velilerin eğitim sürecine katılımında yaşanan sorunlar nelerdir?” sorusuna katılımcı psikolojik danışmanların verdikleri cevaplara ait bulgular Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Velilerin eğitim sürecine katılımında yaşanan sorunlar

Katılımcı öğretmenlerin verdiği yanıtlara göre ailelerin eğitim sürecine katılımında yaşanan sorunlar; ailenin ilgisizliği (f:4), ailenin sorumluluk hissetmemesi (f:2), aileye ulaşamaması (f:2), eğitimlerin velinin seviyesine uygun olmayışı (f:1), ailenin yeterli becerisinin olmaması (f:1) ve öğrencinin durumunu kabullenmeme (f:1) şeklindedir.

Aile ilgisizliği hakkında görüş bildiren bir katılımcı psikolojik danışmanın görüşü aşağıda verilmiştir.

...aileler veli toplantılarına katılmıyorlar. Okula çağırdığımızda gelmiyorlar. Bu durumlara bakacak olursak ailelerin ilgisiz olmalarından kaynaklı sorunlar yaşamaktayız. Aileler ilgili olmuş olsalardı bizde bu sorunları yaşamazdık...

Velilerin Eğitim Sürecine Katılım Konusunda Bilgi Düzeylerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu olan “Velilerin eğitim sürecine katılım konusunda yeterli bilgisi var mıdır?” sorusuna katılımcı psikolojik danışmanların verdikleri cevaplara ait bulgular Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2. Ailelerin eğitim sürecine katılım konusunda bilgi düzeyleri

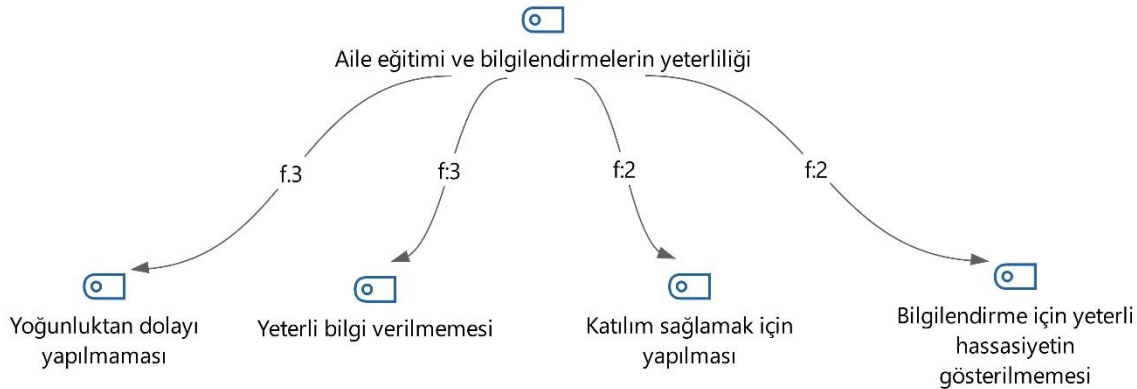
Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği yanıtlara göre psikolojik danışmanların, ailelerin eğitime katılım hakkındaki bilgi düzeyleri hakkındaki görüşler; yeterince motive olmamaları (f:3), eğitim seviyelerinin düşük olması (f:3), sosyal ve ekonomik düzeyinin yetersiz olması (f:3) ve öncelikli başka kaygılarının olması (f:1) şeklindedir.

Eğitim seviyelerinin düşük olması hakkında görüş bildiren bir katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

...ailelerimizin eğitim seviyeleri düşük olduğu için yeterince eğitime katılamıyoruz. Bazı velilerimizin iletişim düzeyi asgari seviyede olduğundan bu velilere eğitime katılım becerilerini de kazandıramıyoruz...

Velilerin Eğitime Katılımı Konusunda Eğitim ve Bilgilendirme Yapılma Durumuna Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü sorusu olan “Velilerin eğitim sürecine katılımı konusunda aile eğitimleri ve bilgilendirmeler yapılmış mıdır?” sorusuna katılımcı psikolojik danışmanların verdikleri cevaplara ait bulgular Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 3. Ailelerin eğitime katılımı konusunda eğitim ve bilgilendirmeler

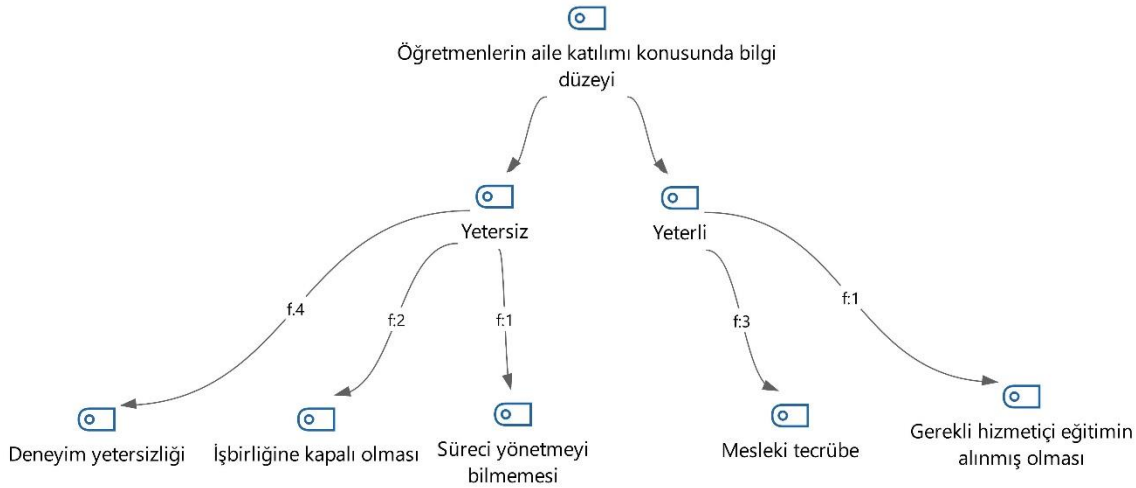
Katılımcıların verdiği yanıtlara göre aile eğitimi ve bilgilendirmelerin yeterliliği konusundaki görüşler; yoğunluktan dolayı yapılmaması (f:3), yeterli bilgi verilmemesi (f:3) katılım sağlamak için yapılması (f:2) ve bilgilendirme için yeterli hassasiyetin gösterilmemesi (f:2) şeklindedir.

Yoğunluktan dolayı yapılmaması hakkında görüş bildiren bir katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

...aile eğitimi yapacak kişi ve kurumlar çok yoğun çalışmaktadır. Bu nedenle aileler için bilgilendirici eğitim programları planlanamamaktadır. Bu iş için ayrıca görevli kişiler olsa daha fazla verim alınacağını düşünüyorum...

Öğretmenlerin Aile Katılımı Konusundaki Bilgi Düzeylerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü sorusu olan “Öğretmenler ailenin eğitime katılımı konusunda yeterli bilgiye sahip midir?” sorusuna katılımcı psikolojik danışmanların verdikleri cevaplara ait bulgular Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Öğretmenlerin aile katılımı konusundaki bilgi düzeyleri

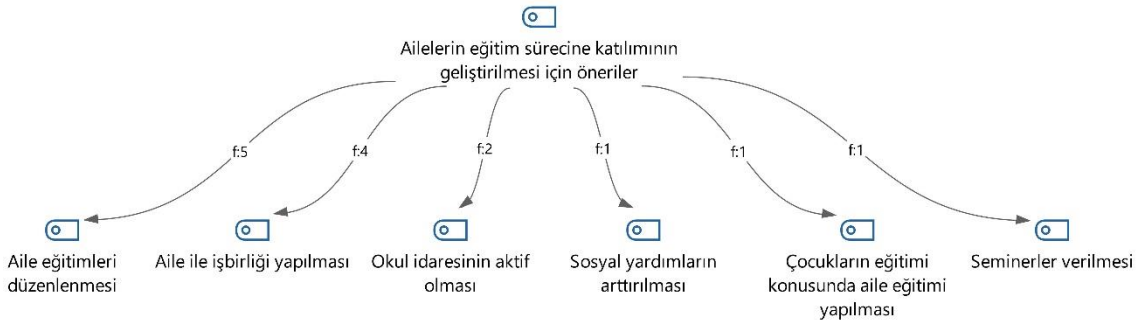
Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre öğretmenlerin aile katılımı konusunda bilgi düzeyine yönelik görüşler yeterli ve yetersiz olmak üzere iki ana grupta incelenmiştir. Yetersiz grubu altında toplanan görüşler; deneyim yetersizliği (f:4), işbirliğine kapalı olması (f:2) ve süreci yönetmeyi bilmemesi (f:1) şeklindedir. Yeterli grubu altında toplanan görüşler; mesleki tecrübe (f:2) ve gerekli hizmet içi eğitimin alınmış olması (f:1) şeklindedir.

İşbirliğine kapalı olması hakkında görüş bildiren bir katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

...öğretmenler işbirliğine kapalı oldukları için aile katılımı konusunda kendilerini geliştirememektedir. Öğretmenler çoğunlukla öğrencilerin akademik başvurularına yönelmiş durumdadırlar...

Ailelerin Eğitime Katılım Sürecinin Geliştirilmesine Yönelik Önerilere Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci sorusu olan “Ailelerin eğitim sürecine katılımlarını geliştirmek için önerileriniz nelerdir?” sorusuna katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplara ait bulgular Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Ailelerin eğitim sürecine katılımının geliştirilmesine yönelik öneriler

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre ailelerin eğitim sürecine katılımının geliştirilmesi için öneriler; aile eğitimlerinin düzenlenmesi (f:5), aile ile işbirliği yapılması (f:4), okul idaresinin aktif olması (f:2), sosyal yardımların artırılması (f:2), çocukların eğitimi konusunda aile eğitimi yapılması (f:1) ve seminerler verilmesi (f:1) şeklindedir.

Okul idaresinin aktif olması gerektiği önerisinde bulunan bir katılımcının görüşü aşağıda verilmiştir.

...okul idareleri aile ve öğretmeni bir araya getirmek için etkinlikler organize etmelidir. Öğretmenler tek başına aile ile etkinlik organize etmekte yetersiz kalıyor. Bu nedende okul idaresi bu süreçlerde aktif olmalıdır...

Sonuç ve Tartışma

Ailelerin eğitim sürecine katılımı, çocukların başarısını etkileyen önemli bir faktördür. Aileler, çocukların eğitimine destek olmak için önemli bir rol oynarlar. Evdeki olumlu ve destekleyici bir ortam, çocukların okulda daha iyi performans göstermelerine katkı sağlar. Ayrıca, ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisi, motivasyonlarını artırabilir ve öğrenmeye olan tutkularını destekleyebilir. Eğitimde ailelerin aktif katılımı, çocukların akademik başarısını artırmanın yanı sıra, genel gelişimlerini ve özgüvenlerini de olumlu yönde etkileyebilir. Fidan'a (2012) göre eğitim bağlamında, ailede gerçekleşen eğitim, çocuğun eğitim yaşantısının temelini oluşturur. İnsanlar, kişiliklerinin temelini aile ortamında edindikleri davranışlarla oluştururlar. Çocuklar, küçük yaşlarda ebeveynlerini ve aile büyüklerini taklit ederek, ailenin temel davranış kalıplarını ve değerlerini öğrenirler.

Bu araştırma bulgularına göre ailelerin eğitim sürecine katılımında yaşanan sorunlar; ailenin ilgisizliği, ailenin sorumluluk hissetmemesi, aileye ulaşamaması, eğitimlerin velinin seviyesine uygun olmayışı, ailenin yeterli becerisinin olmaması ve öğrencinin durumunu kabullenmeme şeklindedir. Erdoğan ve Demirkasımoğlu (2010), öğretmenlerin ve yöneticilerin ailelerin eğitim sürecine katılımı konusunda farkındalık eksikliği yaşadığına dikkat çekmiştir. Bazı velilerin kendi uzmanlık alanlarına müdahale etmeleri ve çocuklarının eğitimine dair baskı oluşturmaları, eğitimcilerin ve yöneticilerin aile katılımına olumsuz bir bakış açısı geliştirmelerine neden olmuştur.

Ailelerin eğitime katılım hakkındaki bilgi düzeyleri hakkındaki görüşler; yeterince motive olmamaları, eğitim seviyelerinin düşük olması, sosyal ve ekonomik düzeyinin yetersiz olması ve öncelikli başka kaygılarının olması şeklindedir. Hoover-Dempsey ve Sandler'ın (2005) çalışması, ailelerin ve ebeveynlerin çocuklarının eğitimine katılımının önemini vurgulamaktadır. Ancak, bu katılımın gerçekleşmesini engelleyen çeşitli faktörlerin varlığı da gözlemlenmektedir. Araştırmaya göre, eğitim sistemindeki yapısal eksiklikler ve katılımın ne anlama geldiği konusundaki net olmayan tanımlar, ailelerin eğitim sürecine aktif olarak dâhil olmalarını zorlaştırmaktadır.

Aile eğitimi ve bilgilendirmelerin yeterliliği konusundaki görüşler; yoğunluktan dolayı yapılmaması, yeterli bilgi verilmemesi, katılım sağlamak için yapılması ve bilgilendirme için yeterli hassasiyetin gösterilmemesi şeklindedir. Öğretmenlerin aile katılımı konusunda bilgi düzeyine yönelik görüşler yeterli ve yetersiz olmak üzere iki ana grupta incelenmiştir. Yetersiz grubu altında toplanan görüşler; deneyim yetersizliği, işbirliğine kapalı olması ve süreci yönetmeyi bilmemesi şeklindedir. Yeterli grubu altında toplanan görüşler; mesleki tecrübe ve gerekli hizmet içi eğitimin alınmış olması şeklindedir. Ailelerin eğitim sürecine katılımının geliştirilmesi için öneriler; aile eğitimlerinin düzenlenmesi, aile ile işbirliği yapılması, okul idaresinin aktif olması, sosyal yardımların artırılması, çocukların eğitimi konusunda aile eğitimi yapılması ve seminerler verilmesi şeklindedir. Sapungan (2014), aile katılımının, üretime destek sağlayacak bireylerin yetişmesine katkıda bulunduğunu

belirtmiştir. Ebeveynlerin okullarda ve ev ortamındaki eğitim etkinliklerine aktif katılımı, öğretmenler ve okul yöneticileri üzerinde olumlu etkiler yaratarak, ailelerle iş birliği içinde çalışma isteğini artırabilir.

Kaynaklar

- Bempechat, J. (2000). Getting our kids back on track: Educating children for the future. Jossey-Bass Publishers. ERIC Number: ED442573
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi
- Celep, C. (2008). Sınıf yönetiminde kuram ve uygulama. Pegem Akademi.
- Erdoğan, Ç. & Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin Eğitim Sürecine Katılımına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri. Educational Administration: Theory and Practice, 16(3), 399-431.
- Ergun, M. (1994). Eğitim Sosyolojisine Giriş (Eğitim ve Toplum).Ankara: Ocak Yayınları.
- Fidan, N. (2012). Okulda Öğrenme ve Öğretme. (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gonzalez-Deltas, A., Willems, P., & Holbein, M., (2005). Examining the relationship between parental involvement and student motivation. Educational Psychology Review. 17(2).
- Grolnick, W., & Slowiaczek, M. (1994). Parents' involvement in children's schooling: A multidimensional conceptualization and motivation model. Child Development. 65(1). 237-252.
- Hoover-Dempsey, K., & Sandler, H. (1997). Why do parents become involved in their children's education? Review of Educational Research, Vol 67, No. 1, pp. 3-42
- Hoover-Dempsey, K.V., & Sandler, H. M. (2005). Final Performance Report for OERI Grant #R305T010673: The social context of parental involvement: A path to enhanced achievement. Presented to Project Monitor, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, March 22, 2005.
- Kıncal, Y.R. (1993). Aile ve Eğitim. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı:5.
- Larocque, M., Kleiman, I., & Darling, S. M. (2011). Parental involvement: The missing link in school achievement. Preventing School Failure 55 (3): 115–122.
- Özmen, Ö. (1999). Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Sapungan, G. M., & Sapungan, R. M. (2014). Parental involvement in child's education: Importance, barriers and benefits. Asian Journal of Management Sciences and Education, 3(2): 42-48.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting Styles, and adolescent school achievement. Educational Psychology Review. 17(2). 125- 143